

ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
FOUNDATION FOR ECONOMIC & INDUSTRIAL RESEARCH

**Τριμηνιαία Έκθεση για την Ελληνική
Οικονομία
03-2013**

14 Οκτωβρίου 2013

Η ελληνική οικονομία βρίσκεται κοντά σε σημείο σταθεροποίησης

- Τα «δίδυμα ελλείμματα» πλησιάζουν σε σημείο εξισορρόπησης.
- Οι τιμές αποκλιμακώνονται.
- Η επί εξαετία ύφεση επίσης φαίνεται ότι σταδιακά φτάνει στο τέλος της.

Η σταθεροποίηση της οικονομίας δεν πρέπει να τεθεί σε κίνδυνο, αφού αποτελεί την απαραίτητη βάση για κάθε βελτίωση από τώρα και στο εξής.

Δεν μπορεί να επιτευχθεί ανάπτυξη μέσω συστηματικών ελλειμμάτων

- **Αποδοχή δύο κανόνων από την ελληνική κοινωνία που αποτελούν σημαντικούς παράγοντες εξυγίανσης:**
 - η αύξηση της κατανάλωσης συνολικά θα ακολουθεί την αύξηση της παραγωγικότητας,
 - ο δημόσιος τομέας δεν μπορεί να δαπανά χρήματα που δεν έχει.
- **Πρώθηση με σαφήνεια, επιμονή και με την αίσθηση του απολύτως επείγοντος, των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Διαφορετικά η ελληνική οικονομία κινδυνεύει από:**
 - πολύ ασθενείς ρυθμούς ανάπτυξης,
 - εισοδήματα και παραγωγικότητα σε χαμηλά επίπεδα.

Συνολικά καλύτερη από την αναμενόμενη η μακροοικονομική εικόνα του δευτέρου τριμήνου του 2013

- Η εικόνα του ΑΕΠ αναμένεται βελτιωμένη και κατά το τρίτο τρίμηνο (θετικές εξελίξεις στον τουρισμό).
- Ασθενέστερη η εικόνα του ΑΕΠ το τέταρτο τρίμηνο του έτους
- Σε ετήσια βάση η ύφεση θα κινηθεί στην περιοχή του 4%.
- Το πιθανότερο είναι ότι η ύφεση περίπου θα μηδενισθεί στο 2014

Προσοχή: Υπάρχουν σημαντικές αβεβαιότητες και εκκρεμότητες που θα μπορούσαν να οδηγήσουν είτε σε ασθενέστερη ή υπό προϋποθέσεις σε καλύτερη πορεία από αυτή.

Ευεργετική επίδραση της σταδιακής σταθεροποίησης και της ανάκαμψης των προσδοκιών

- Σημαντικός, ο ρόλος του τουρισμού στην αποκλιμάκωση της συνολικής ύφεσης.
- Πολύ σημαντική μείωση του κόστους εργασίας.
- Μείωση των τιμών σε ευρύ φάσμα κλάδων.
- Μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης κατά το δεύτερο τρίμηνο μικρότερη από την αναμενόμενη.

Η έξοδος από την ύφεση δεν θα είναι εφικτή χωρίς μια σταθεροποίηση και σταδιακή αύξηση (και) των καταναλωτικών δαπανών

Παράγοντες ανησυχίας

- Ιδιαίτερα ασθενής δυναμική των επενδύσεων.
- Η υποχώρηση της παραγωγής οδηγεί σε αύξηση της ανεργίας.
- Η θετική δυναμική του εξωτερικού ισοζυγίου εμφανίζεται πολύ ασθενέστερη.

Ενίσχυση εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας

→ Νέες επενδύσεις

→ Υγιές εξωτερικό ισοζύγιο

Οι επενδύσεις βρίσκονται σε χαμηλό επίπεδο για τρεις τουλάχιστον λόγους:

- Έλλειψη χρηματοδότησης με ευνοϊκούς όρους.
- Ύπαρξη αργού παραγωγικού δυναμικού σε πολλούς κλάδους.
- Πολύ έντονη αβεβαιότητα, τόσο σε μακροοικονομικό επίπεδο όσο και σε αυτό των φορολογικών και άλλων επιμέρους πολιτικών.

Προϋπόθεση ανάπτυξης το αυξανόμενο επενδυτικό κλίμα

Προτεραιότητες οικονομικής πολιτικής:

- Συνθήκες για σταδιακή εξομάλυνση των όρων χρηματοδότησης.
- Συγκράτηση της μείωσης της εσωτερικής ιδιωτικής κατανάλωσης.
- Δημόσιες επενδύσεων για έργα απαραίτητης βασικής υποδομής.
- Προώθηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και ιδίως αυτών που αποσαφηνίζουν τις σχέσεις του δημοσίου τομέα από τη μια πλευρά και των πολιτών και επιχειρήσεων από την άλλη.

Προαπαιτούμενα:

- **Σταθερό και απλό φορολογικό σύστημα.**
- Καταπολέμηση **φοροδιαφυγής** και **εισφοροδιαφυγής.**
- **Αξιοποίηση νέων τεχνολογιών** στις δημόσιες υπηρεσίες.

Συνολική θεώρηση

- Οι έως τώρα προσαρμογές έγιναν υπό τον αμφίπλευρο κίνδυνο μιας ανεξέλεγκτης ελληνικής χρεοκοπίας και της μετάδοσής της σε άλλα τμήματα της Ευρωζώνης.
- Ο αρχικός κίνδυνος έχει απομακρυνθεί και προσεγγίζεται ένα σημείο σταθεροποίησης. Όμως, με κοινή ευθύνη Ευρωζώνης και Ελλάδας δεν έχει υπάρξει μεταρρυθμιστική δυναμική.
- **Η κρίση αποτελεί πραγματική ευκαιρία να διορθωθούν οι βαθιές δομικές παθογένειες που διαχρονικά οδήγησαν σε χαμηλή ανταγωνιστικότητα και ελλείμματα.**
- Οι πολιτικές της Ευρωζώνης δεν πρέπει να επικεντρώνονται μόνο στην απομόνωση και τη δημοσιονομική πειθαρχία των λιγότερο ανταγωνιστικών και περισσότερο χρεωμένων μελών.
- **Μια αμοιβαία επωφελής λύση θα ήταν κατάλληλα σχεδιασμένα και ευρείας κλίμακας πρόσθετα προγράμματα χρηματοδότησης μεταρρυθμιστικών και αναπτυξιακών έργων.**

Επισκόπηση Τριμηνιαίας

Ενδείξεις ανάκαμψης στην Ευρωζώνη

Β' τρίμηνο 2013

- Επιβράδυνση ύφεσης στην **Ευρωζώνη (-0,5%)**, θετικός ρυθμός σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο (**+0,3%**) λόγω εξαγωγών
- Υποχώρηση **ανεργίας** στην **EZ-17** στο **11,9%** (από 12,6% το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο), για πρώτη φορά από τις αρχές του 2012.
- Μικρή επιτάχυνση ανάπτυξης στις **ΗΠΑ (1,6%)** εξαιτίας ανάκαμψης στεγαστικού τομέα και διατήρησης χρηματοδοτικής υποστήριξης της οικονομίας της, που αντισταθμίζεται όμως εν μέρει από τις δημοσιονομικές περικοπές.
- Ανάκαμψη σε **Ιαπωνία (0,9%)** λόγω βελτίωσης ιδιωτικής ζήτησης, αποδυνάμωσης του γιεν και επιθετικής νομισματικής πολιτικής.
- Επιβράδυνση ανάπτυξης της **Κίνας (7,5%)** λόγω εξασθένησης της εγχώριας ζήτησης κυρίως για υποδομές αλλά και λόγω της ήπιας ζήτησης από την Ευρώπη.

Αβεβαιότητες στην Παγκόσμια Οικονομία...

Μεσοπρόθεσμες Προβλέψεις:

- **Παγκόσμια Οικονομία:** Μικρή επιβράδυνση ρυθμού μεγέθυνσης ΑΕΠ (**2,9%** έναντι 3,2% το 2012)
 - Ταχύτερη μεγέθυνση το 2014: 3,6%.
- Επιβράδυνση ανάκαμψης σε **ΗΠΑ (1,6%)**, επιτάχυνση όμως σε **Ιαπωνία (2,0%)**.
- **Σε ύφεση η Ευρωζώνη και φέτος -0,4%** (έναντι **-0,6%** το 2012)
 - Αναστροφή το 2014: +1% (ΔΝΤ)
- Αναθεώρηση επί τα χείρω για ρυθμό ανάπτυξης στη **Κίνα 7,6%**

Βασικότεροι Κίνδυνοι:

- Ενδεχόμενη διαφωνία στις προσεχείς διαπραγματεύσεις στις ΗΠΑ σχετικά με τη θέσπιση του ανώτατου ορίου δημόσιου χρέους.
- Καθυστερήσεις στο σχηματισμό κυβέρνησης στη Γερμανία, με συνέπεια πιθανές καθυστερήσεις στη νομοθέτηση κρίσιμων θεμάτων στην ΕΖ (π.χ. πολιτική ΕΚΤ για εξυγίανση των τραπεζικών συστημάτων, βιωσιμότητα χρέους στην ευρωπαϊκή περιφέρεια).

Τρέχουσες εξελίξεις στο εγχώριο πολιτικοοικονομικό περιβάλλον

- **Εκτεταμένη αναδιάρθρωση δημόσιου τομέα**, μέσω κινητικότητας.
 - Επιβεβλημένη, για τον εξορθολογισμό του κράτους, αλλά με καθυστέρηση.
 - Εάν είχε αρχίσει νωρίτερα, θα μπορούσε να έχει γίνει καλύτερη προεργασία.
- **Υψηλή διεθνής τουριστική κίνηση**, όπως αναμενόταν. Μπορεί να υποκαταστήσει την πτώση του τουρισμού εγχωρίως από Έλληνες;
- **Ολοκλήρωση ανακεφαλαιοποίησης συστημικών τραπεζών**
- **Διαπραγματεύσεις με την τριόικα** για την περίοδο 2014-2016, καθώς και για τη βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους
- **Συνέχιση υλοποίησης δημοσιονομικών μέτρων** (κατάργηση επιδόματος αδείας σε δημόσιους υπαλλήλους-συνταξιούχους – υψηλές φορολογικές υποχρεώσεις)

Σημαντική επιβράδυνση ύφεσης στο β' τρίμηνο φέτος

Πτώση ΑΕΠ (Απρ.-Ιούν. 2013): **-3,8%**, έναντι -5,6% στο α' τρίμ.'13 και -6,4% στο β' τρίμ.'12 → η χαμηλότερη πτώση ΑΕΠ από το γ' τρίμ.'10 . Προήλθε από:

- Αποκλιμάκωση **υποχώρησης της κατανάλωσης των νοικοκυριών** (-6,3%, από -8,7% στο α' τρίμ.), παρά την επίπτωση των δημοσιονομικών μέτρων για το 2013.
 - Η σταθεροποίηση του πολιτικοοικονομικού περιβάλλοντος από τα τέλη του 2012 ίσως ενθάρρυνε αναβεβλημένες δαπάνες που είχαν συσσωρευτεί.
 - Μικρή υποχώρηση της ανεργίας, για πρώτη φορά από το β' τρίμηνο 2009.
 - Στατιστικές προσαρμογές (;), υψηλός αποπληθωριστής
- **Καλύτερες επιδόσεις εξωτερικού τομέα:** Μικρή αύξηση εξαγωγών, από ηπιότερη **πτώση εξαγωγών υπηρεσιών** λόγω τουρισμού (-1,6% από -12,4% στο α' τρίμ.). **Συνεχίζουν ανοδικά οι εξαγωγές αγαθών** (+3,1% από +5,1%), λόγω όμως της ιδιαίτερα αυξημένης ζήτησης πετρελαιοειδών
- **Ακόμα χαμηλότερη η εισαγωγική ζήτηση:** -11,8% στο β' τρίμ. από -7,7% το α' τρίμηνο

Σημαντική επιβράδυνση ύφεσης στο β' τρίμηνο φέτος

- Χαμηλότερες περικοπές και στη δημόσια κατανάλωση (-6,1% από -8,8% στο πρώτο τρίμηνο)
- **Αντιθέτως, η τάση στις επενδύσεις ανατρέπεται σε έντονα πτωτική (-15,2% από +8,5%). Περιορίζονται οι διαφορές στο σχηματισμό αποθεμάτων πέρυσι και φέτος.**
 - Οι επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου συνέχισαν να περιορίζονται όσο στο αρχικό τρίμηνο φέτος (περίπου -11,0%).
- Ακολουθώς, **ύφεση στο πρώτο εξαμήνου φέτος στην ελληνική οικονομία της τάξης του 4,7%, από 6,6% στο ίδιο εξάμηνο πέρυσι.**
- **Ωστόσο: υψηλή πτώση του ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές (-6,6% στο α' εξάμηνο έναντι -6,8% πέρυσι)**

Συνέχιση επίτευξης δημοσιονομικών στόχων στο α' οκτάμηνο: μείωση ελλείμματος ΚΠ κυρίως από λιγότερους τόκους

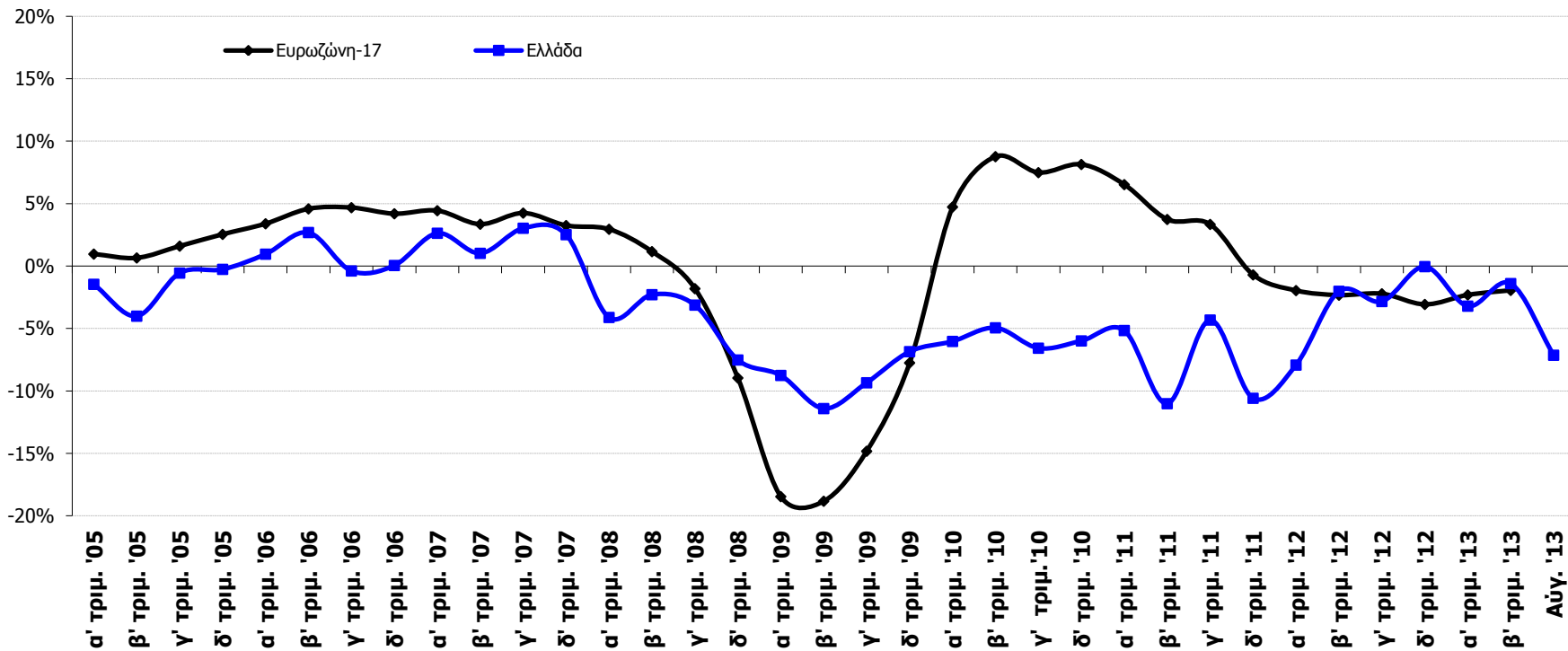
- **Έλλειμμα Κρατικού Προϋπολογισμού:** €2,5 δισεκ. στην περίοδο Ιανουαρίου - Αυγούστου (από €12,5 δισεκ. πέρυσι).
 - **Επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος** €2,9 δισεκ. (έναντι ελλείμματος €1,4 δισεκ. ένα χρόνο πριν).
- Προήλθε από €5,7 δισεκ. χαμηλότερες **πληρωμές για τόκους λόγω PSI**, €2,4 δισεκ. **λιγότερες πρωτογενείς δαπάνες** (περικοπές αποδοχών, συντάξεων, κοινωνικών δαπανών) και €1,8 δισεκ. **αύξηση εσόδων**.
- Τα **υψηλότερα έσοδα δεν προήλθαν από αύξηση φορολογικών εσόδων** (-10,6%), αλλά από υψηλότερες εισροές του ΠΔΕ (+€1,5 δισεκ.), μείωση επιστροφών φόρων (- €1,2 δισεκ.) και είσπραξη €2,2 δισεκ. από ANFAs-SMPs.

Προσχέδιο Κρατικού Προϋπολογισμού 2014: Σε τροχιά ελλείμματος κάτω από 3%, παρότι δεν έχει διευκρινιστεί η λήψη μέτρων

- **Έλλειμμα Γενικής Κυβέρνησης 2013** (κατά ΕΣΛ-95): **€4,3 δισεκ. ή 2,4% του ΑΕΠ**, έναντι στόχου €7,9 δισεκ. στο ΜΠΔΣ 2013-2016.
- **Διατήρηση σε αυτά τα επίπεδα και το 2014** (€4,4 δισεκ. ή 2,4% του ΑΕΠ) → δεν διευκρινίζεται αν θα χρειαστεί διεύρυνση εφαρμογής υφιστάμενων μέτρων (ως προς τη διάρκεια, τη φορολογητέα ύλη κ.λπ.) ή/και η λήψη νέων.
- **Περιορισμένη μείωση Χρέους Γενικής Κυβέρνησης: - €1,6 δισεκ.** (από 175,5% του ΑΕΠ φέτος σε 174,5% το 2014).
 - Δεν προσδιορίζεται η επίδραση του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων-παραχωρήσεων στο χρέος.
 - Η υψηλή πτώση του ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές (-6,6% στο α' εξάμηνο έναντι -6,8% πέρυσι και στόχου -5,6%) πλήττει τη βιωσιμότητα του χρέους.

Στα περυσινά επίπεδα η συρρίκνωση της βιομηχανικής παραγωγής...

Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής

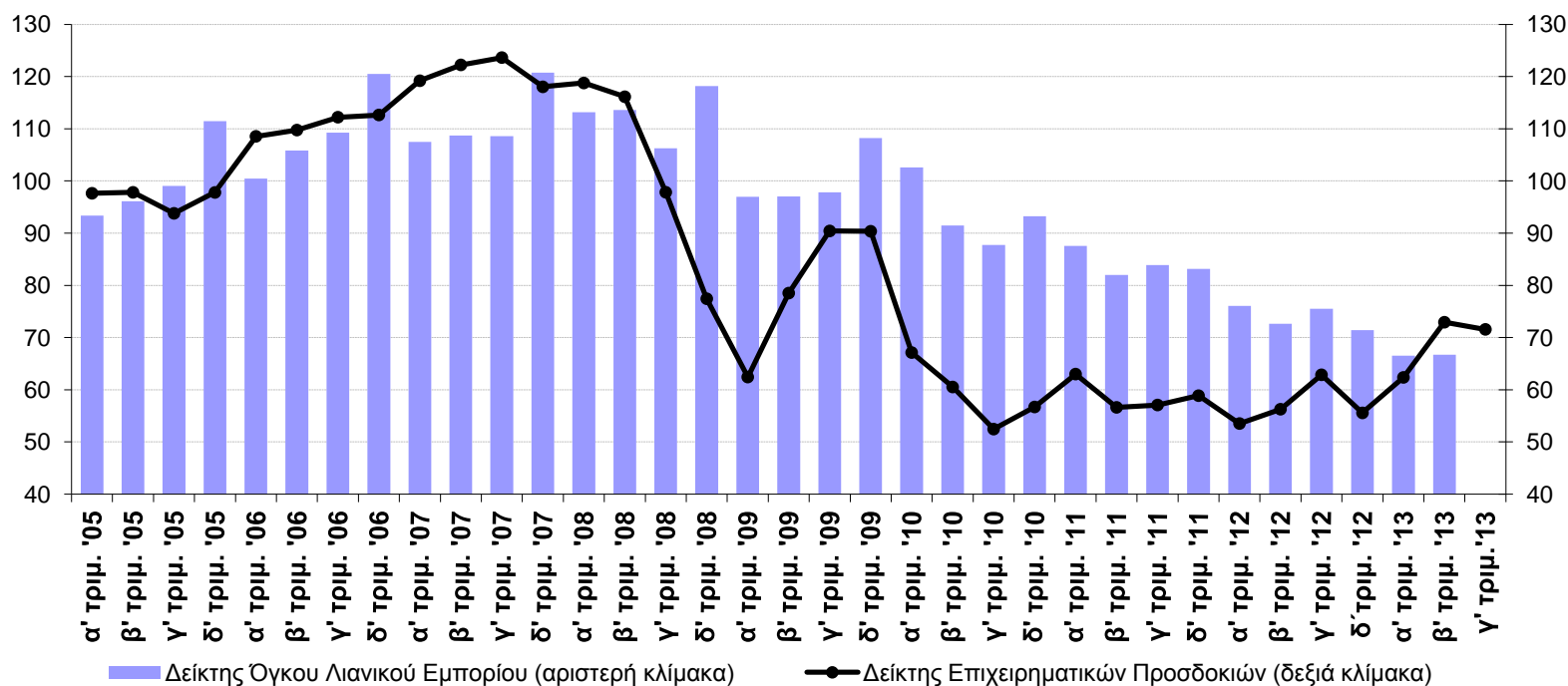
α' οκτάμηνο 2013: -3,8%

α' οκτάμηνο 2012: -3,9%

Αύγ. 2013: -7,2% έναντι +2,9% Αύγ. 2012

- Ορυχεία Λατομεία: -9.7%
- Μεταποιητικές Βιομηχανίες: -0,8%
- Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας: -13,3%

...στα περυσινά επίπεδα πτώσης και ο όγκος του Λιανικού εμπορίου, αν και οι πολύ δυσμενείς επιχειρηματικές προσδοκίες έχουν αμβλυωθεί

Το χαμηλότερο επίπεδο των τελευταίων ετών:

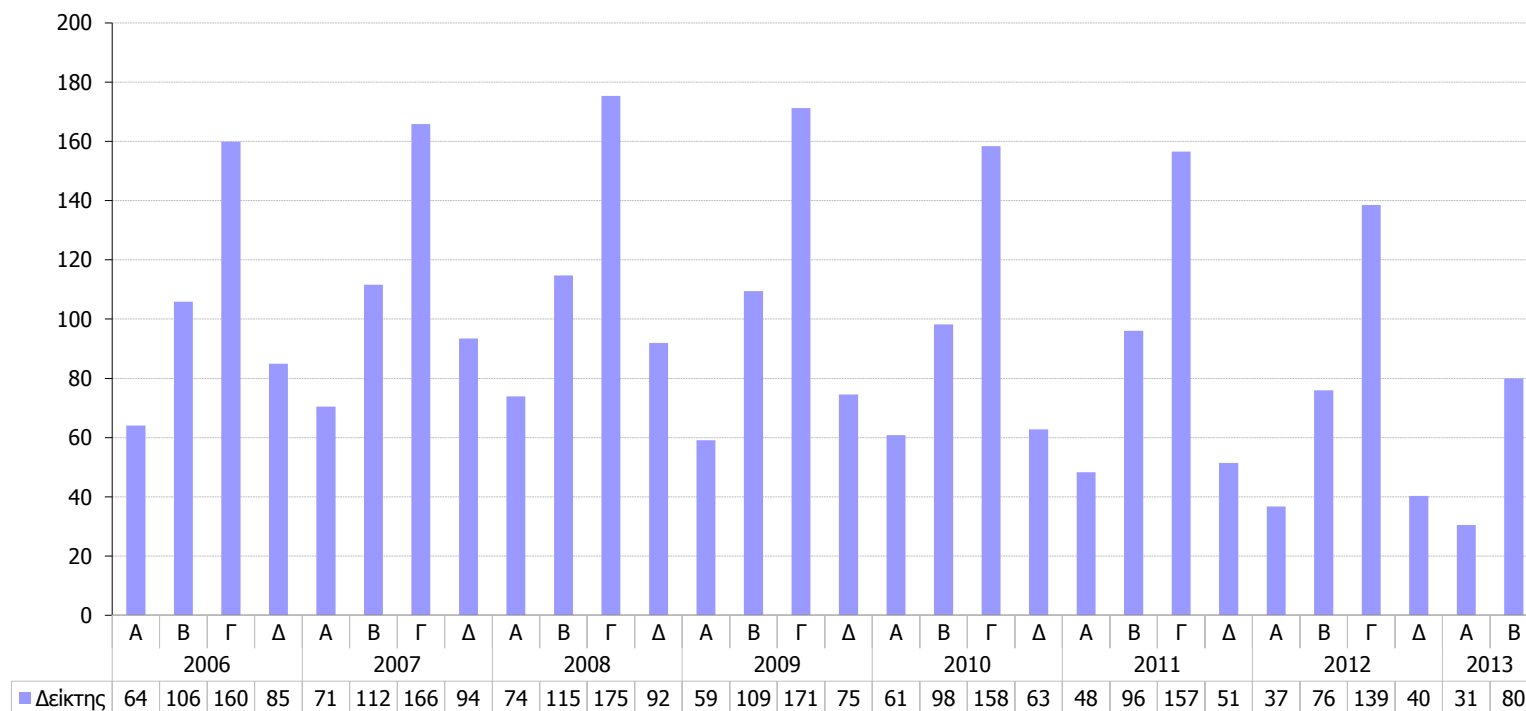
α' επτάμηνο 2013: -11,0%

α' επτάμηνο 2012: -11,8%

Ο γενικός δείκτης υποχωρεί σχεδόν κατά 34% σε σχέση με το έτος βάσης 2005

Ο κύκλος εργασιών σε διάφορες υπηρεσίες συνεχίζει να υποχωρεί αν και σε πολλούς κλάδους με επιβραδυνόμενο ρυθμό

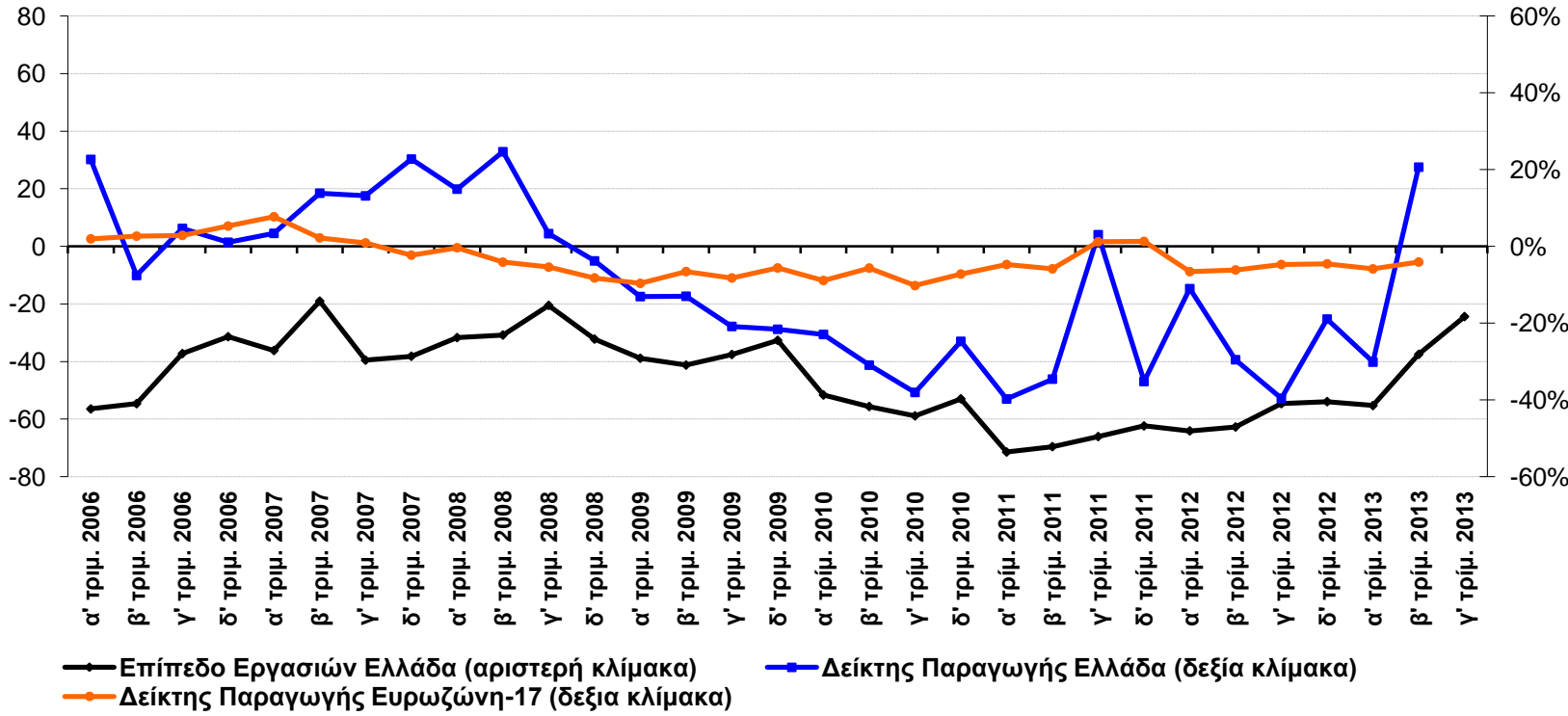
Δείκτης Κύκλου Εργασιών σε Δραστηριότητες Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης

α' εξάμηνο 2013: -1,9%
α' εξάμηνο 2012: -21,9%

Μικρότερη υποχώρηση δείκτη παραγωγής κατασκευών το α' εξάμηνο του 2013, 65% κάτω σε σχέση με 2005: ελπίδες από δημόσια έργα

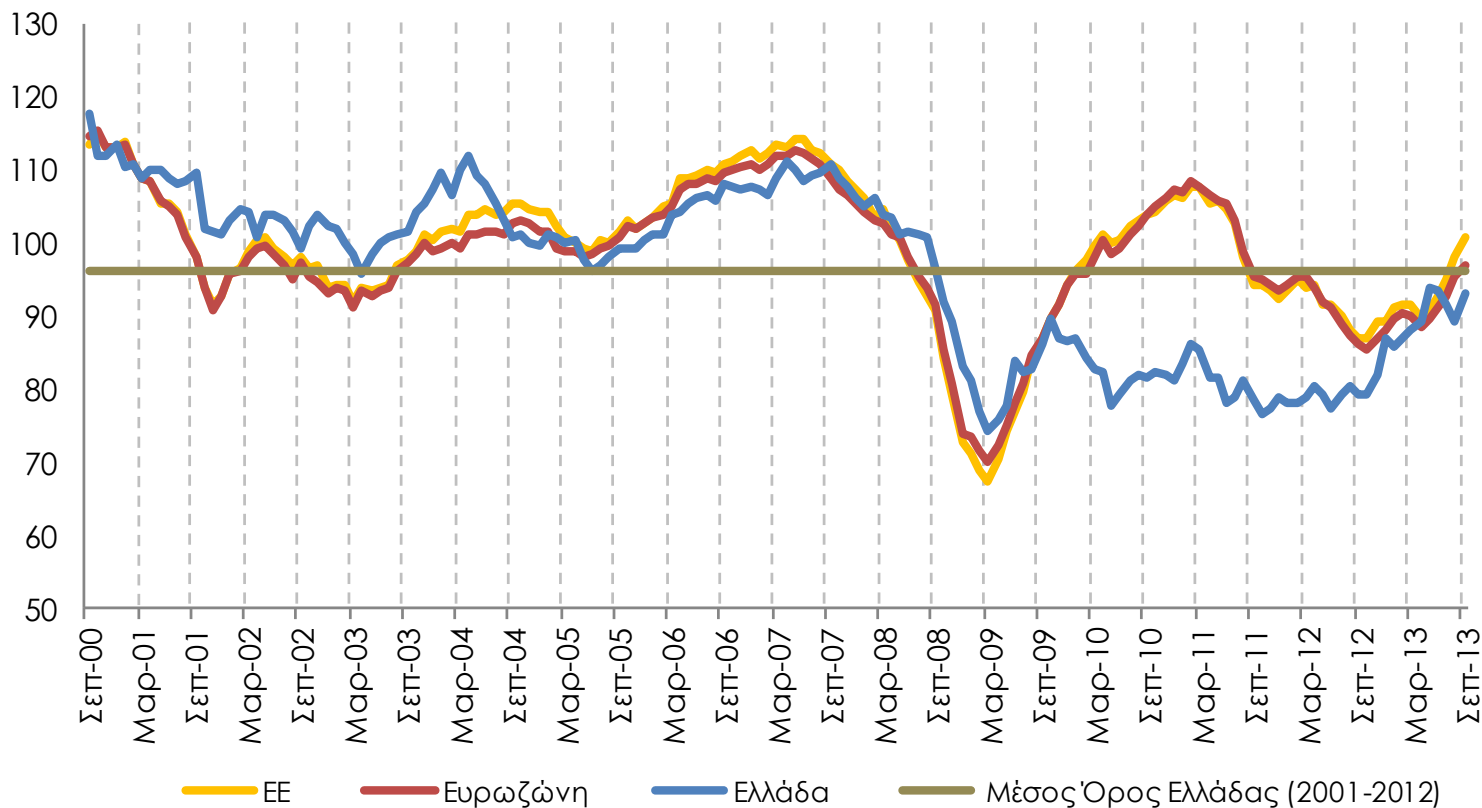
Δείκτης Παραγωγής στις Κατασκευές και Δείκτης Επιπέδου Εργασιών (τριμηνιαίες μεταβολές)

α' εξάμηνο 2013: -5,2%
α' εξάμηνο 2012: -26,9%

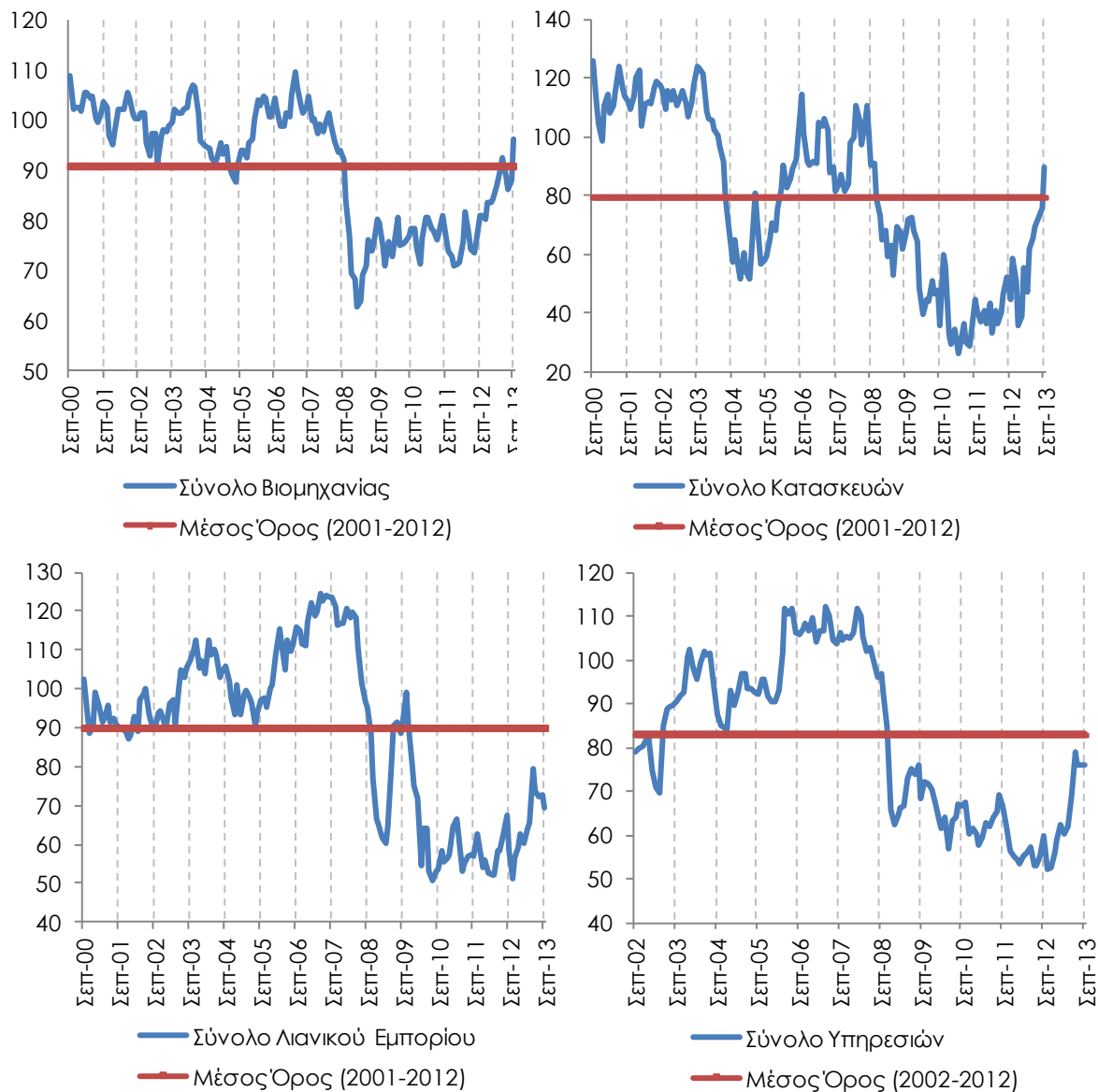
Βελτιώνεται το οικονομικό κλίμα, αν και το καλοκαίρι υπήρξε διόρθωση του δείκτη

Δείκτης Οικονομικού Κλίματος

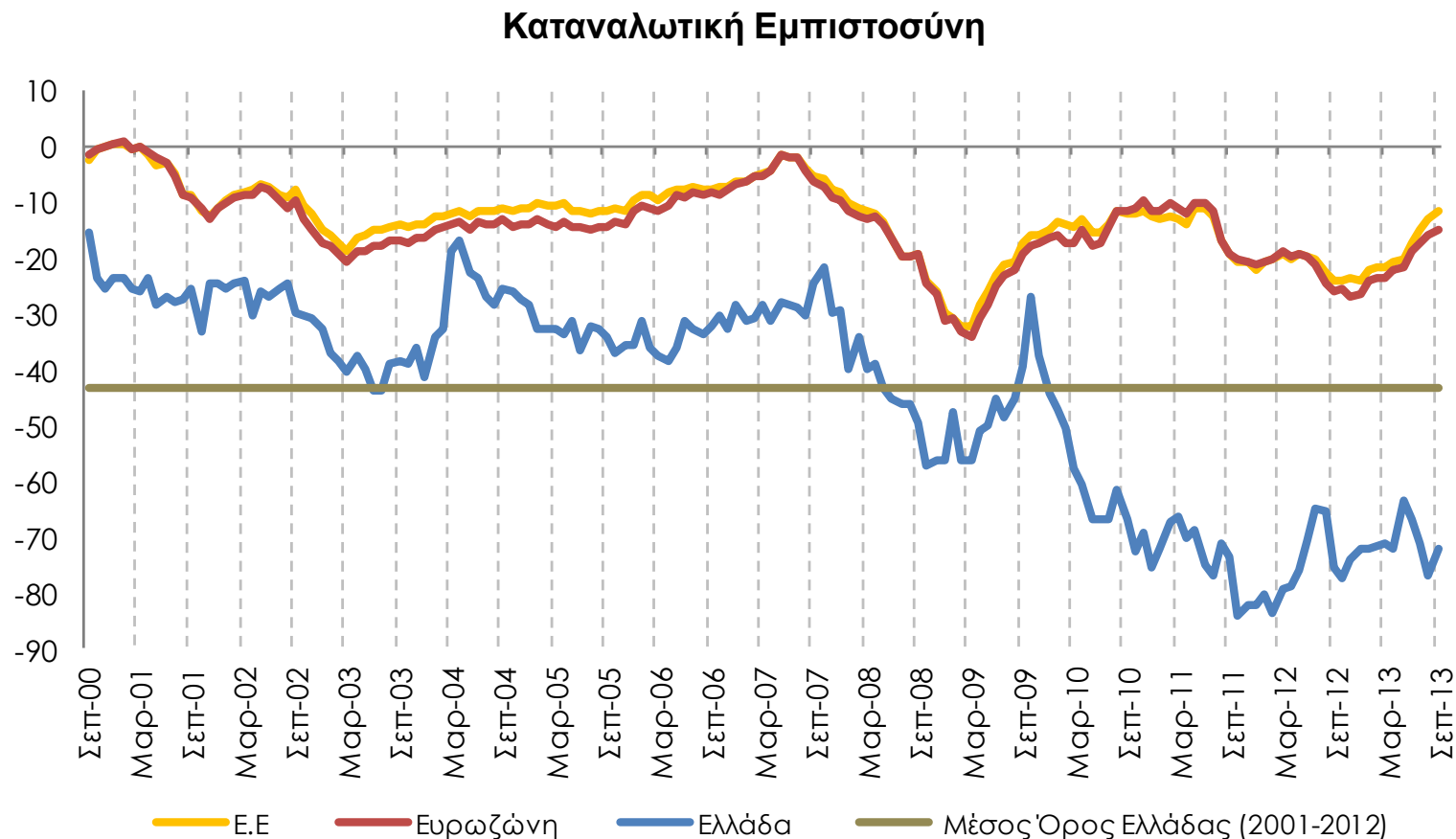

Πηγή: IOBE, European Commission

Μικρότερη απαισιοδοξία σε όλους τους τομείς

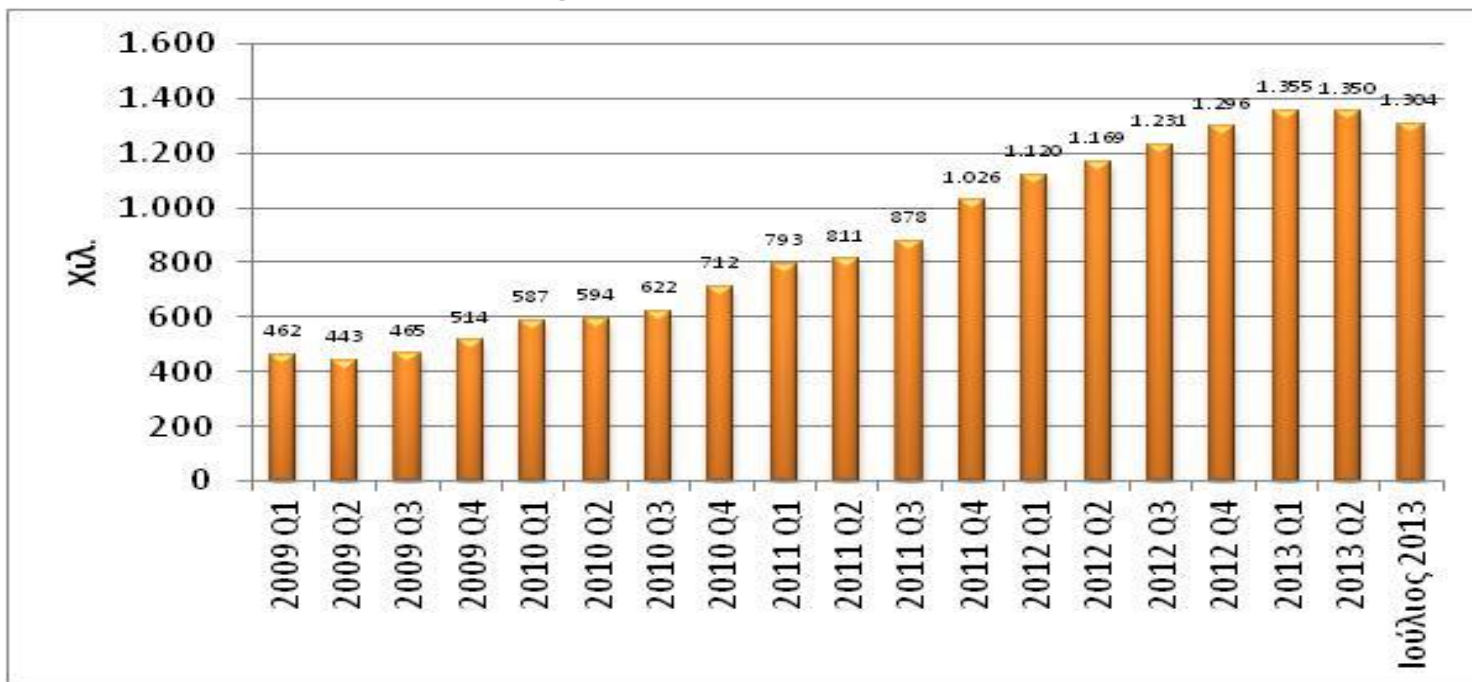

Με μεγάλες αυξομειώσεις η καταναλωτική εμπιστοσύνη: κυρίαρχος ο φόβος της ανεργίας

Για πρώτη φορά από το β' τρίμ. του 2009, ο αριθμός των ανέργων δεν παρουσιάζει αύξηση

Αριθμός ανέργων στην Ελλάδα,

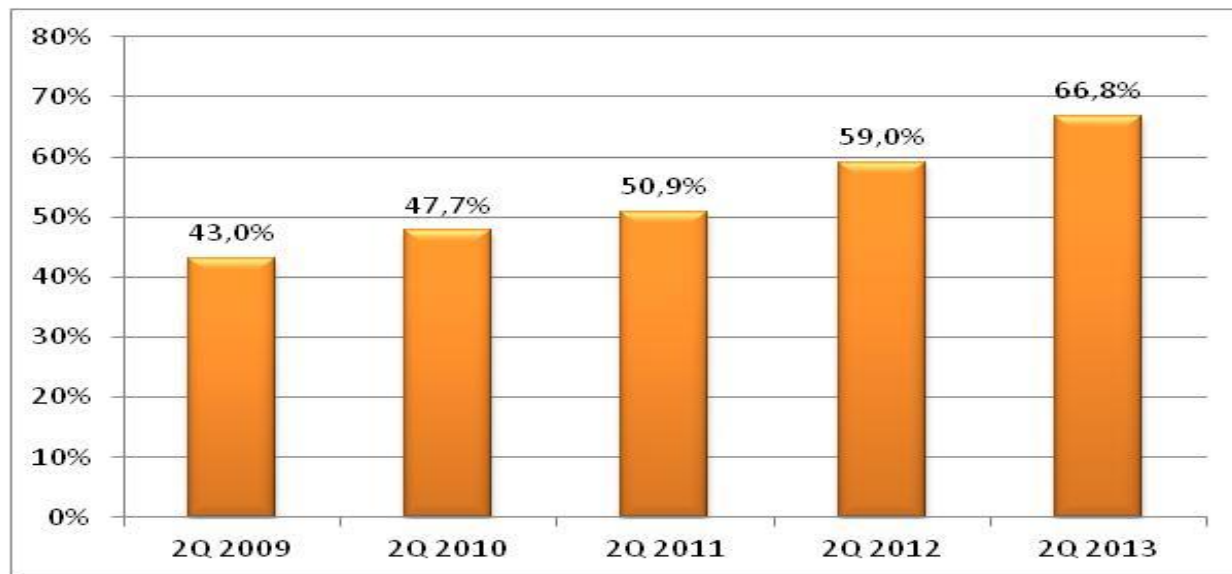

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

- Στο 27,1% η ανεργία το β' τρίμηνο του 2013 (27,4% α' τρίμηνο 2013)
- Μετακινήσεις στο μη ενεργό πληθυσμό
- Αύξηση απασχόλησης σε: Δημόσια διοίκηση / Άμυνα (+3%), Ενημέρωση & επικοινωνία (+9,1%), Παροχή νερού (+17,2%), Ορυχείων και λατομείων (+7,8%) και Παροχής ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου (5,8%)
- Αντίθετα, στον κλάδο του Τουρισμού η απασχόληση μειώθηκε κατά 3,6% (β τρίμηνο).

Μείζον ζήτημα η μακροχρόνια ανεργία

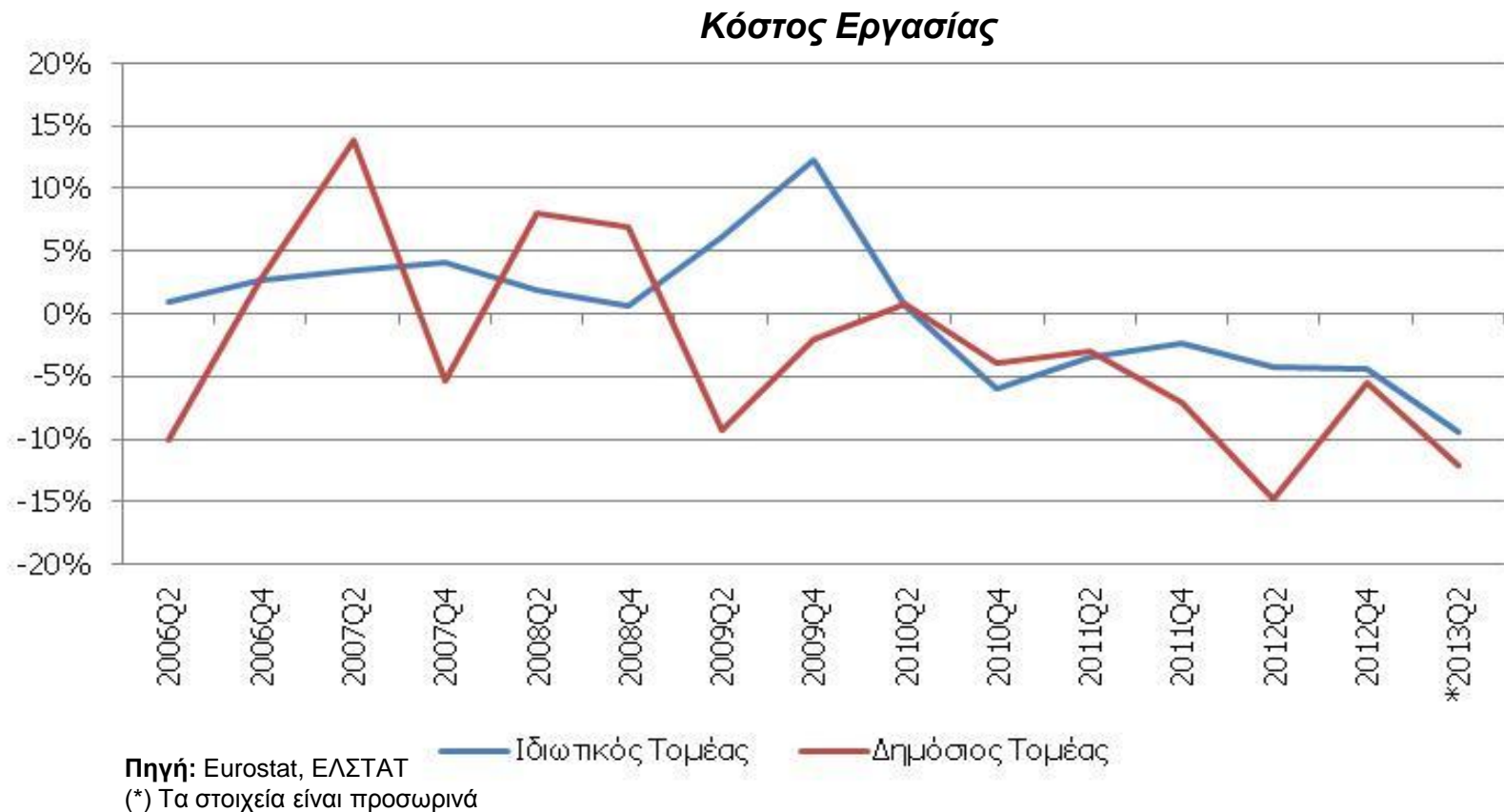
Μακροχρόνια άνεργοι ως ποσοστό του συνόλου των ανέργων

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

- Ο αριθμός των μακροχρόνια ανέργων (>12 μήνες) το β' τρίμηνο 2013 (903 χιλ.) έχει υπερ-τετραπλασιαστεί σε σχέση με το β' τρίμηνο του 2009 (190 χιλ.)
- Δύο στους τρεις ανέργους είναι μακροχρόνια άνεργοι

Σημαντική υποχώρηση του κόστους εργασίας στον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα

Από αρχές του 2010: η σωρευτική μείωση στον ιδιωτικό τομέα έχει φθάσει το 24,1%
Και στο δημόσιο τομέα το 27,6%

Σημαντική συρρίκνωση εμπορικού ισοζυγίου αγαθών κατά το α' επτάμηνο του 2013

- **Εξαγωγές:** +6,1 % το α' επτάμηνο του 2013 (€16 δισεκ., με τα πετρελαιοειδή).
- **Εισαγωγές:** -5,4% (€26,8 δισεκ.).
- **Εμπορικό έλλειμμα:** -18,4%.

Ενίσχυση των εξαγωγών σε «**Αγροτικά προϊόντα**» (+10%) και «**Καύσιμα**» (+22%)

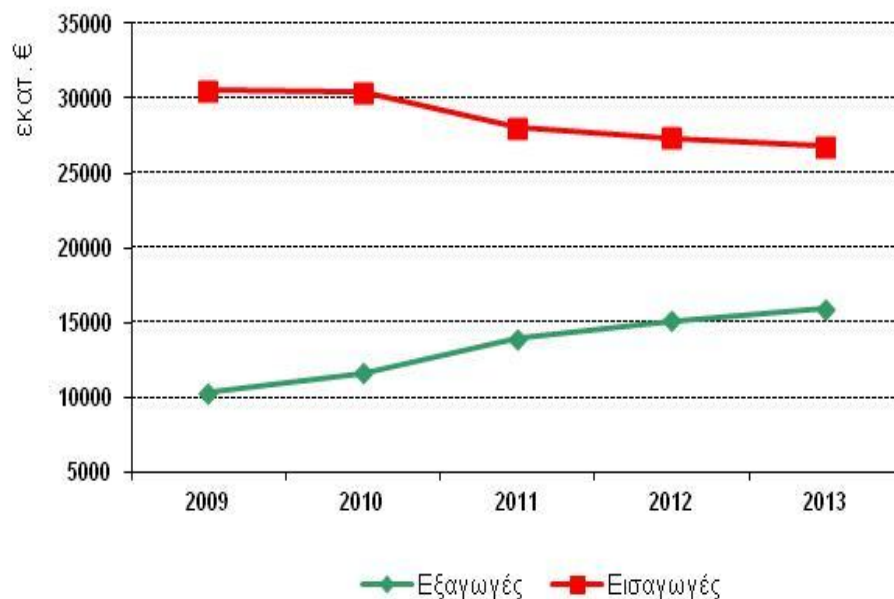
Αλλά πτώση σε «**Πρώτες ύλες**» (-19%) και «**Βιομηχανικά Προϊόντα**» (-5,5%).

Αγορές: απώλειες σε Βαλκάνια (-5,2%), Κύπρο (-23%), ΗΠΑ (-4%) και Ρωσία (-11,4%), αλλά Κίνα (+16,6%).

Άνοδος στην EU15 (+10,3%).

Υψηλή άνοδος σε Τουρκία (+29%), Κροατία (+72,1%).

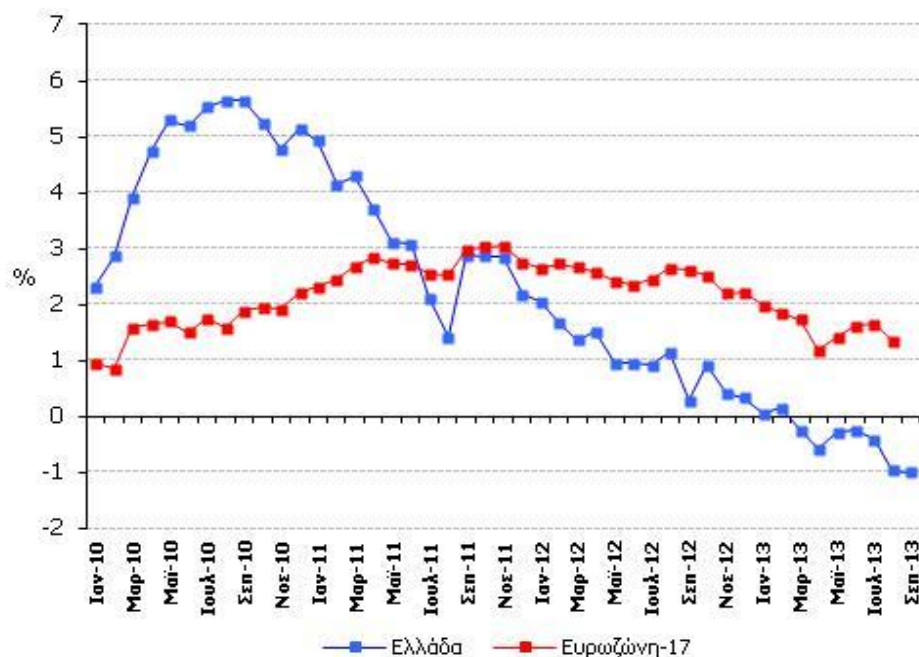
Αξία ελληνικών εξαγωγών και εισαγωγών α' επταμήνου

Ελλάδα: ο χαμηλότερος πληθωρισμός στην Ευρωζώνη, με τον ΓΔΤΚ σε ιστορικά χαμηλό επίπεδο

- ΓΔΤΚ: Ιαν.-Σεπτ. του 2013: **-0,5%** έναντι **1,6%** στο αντίστοιχο διάστημα του 2012

Εξέλιξη πληθωρισμού βάσει ΕνΔΤΚ, Ετήσιες ΠΜ

Δομικός πληθωρισμός:

-1,5%

Αρνητικός πληθωρισμός: Επικοινωνίες (-4,7%)

Διαρκή αγαθά και Εκπαίδευση (-4%),
Υγεία (-3,7%),

Αναψυχή (-3%),

Άλλα αγαθά (-3,5%),

Ξενοδοχεία (-1,8%)

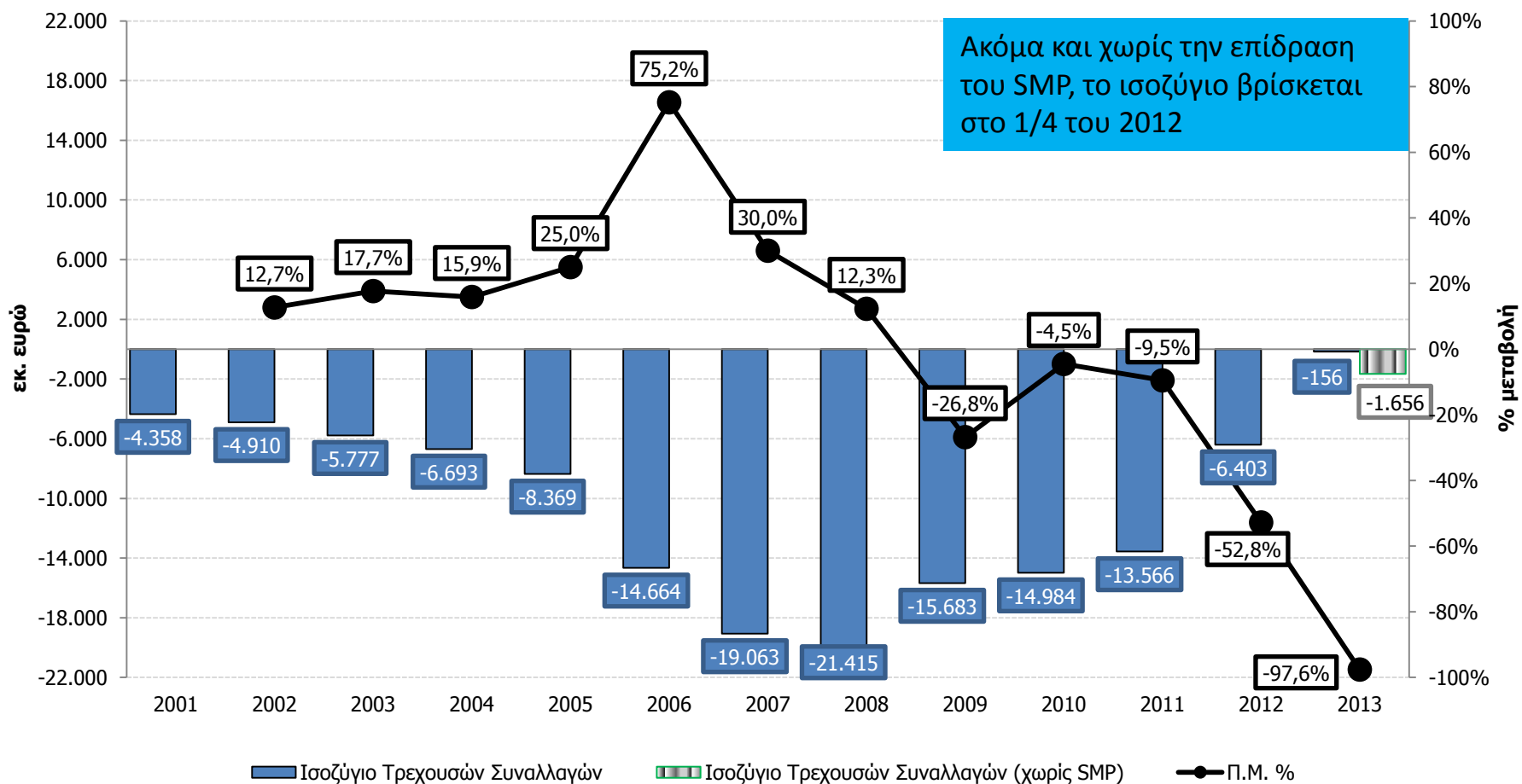
Δείκτη Εγχώριας Αγοράς:

-0,6% (α' οκτάμηνο του 2013) έναντι
ανόδου **5,7%** (α' οκτάμηνο του 2012)

Πρόβλεψη ΙΟΒΕ για 2013: **-0,6%**

Το ισοζύγιο ΤΣ σχεδόν μηδενίζεται* στο πρώτο 7μηνο του 2013

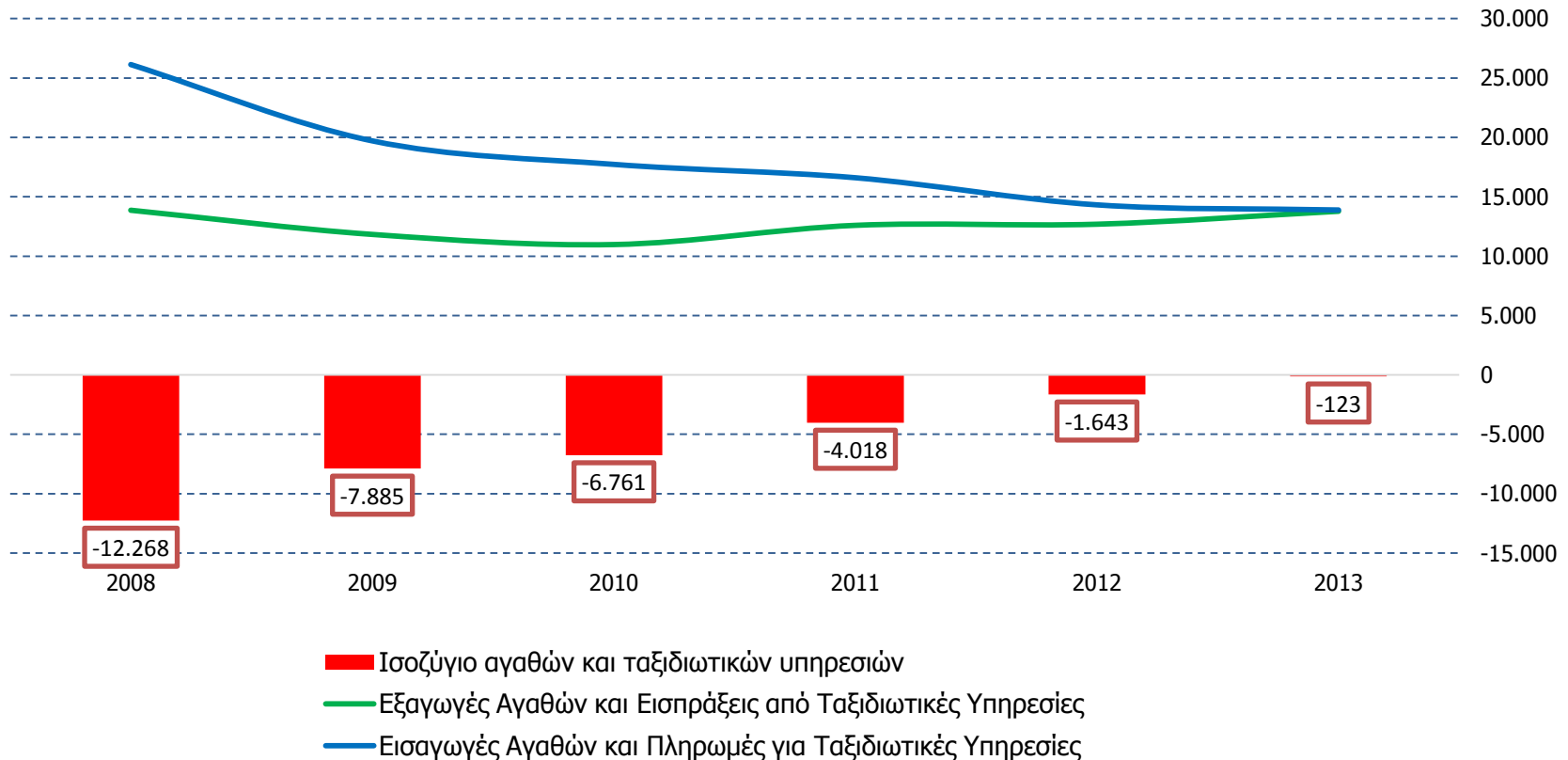
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών, Ιανουάριος – Ιούλιος 2001-2013

*Εν μέρει λόγω της καταβολής της 1ης δόσης των εσόδων του προγράμματος αγοράς τίτλων (SMP) από ΕΚΤ (€1,5 δισεκ.)

Το ισοζύγιο αγαθών (χωρίς καύσιμα και πλοία) & τουρισμού βελτιώνεται μεταξύ 2008-2013

Ισοζύγιο αγαθών (χωρίς καύσιμα και πλοία) & ταξιδιωτικών υπηρεσιών 2001-2013 (Ιανουάριος-Ιούλιος)

Όμως είναι η μείωση των εισαγωγών που συνεισφέρει σε αυτή τη βελτίωση του ελλείμματος

Μεσοπρόθεσμες εξελίξεις

- **Συνέχιση προγράμματος κινητικότητας στο δημόσιο τομέα**
 - Δέσμευση για 2013: 25.000 σε κινητικότητα, 4.000 απολύσεις (ίσως μικρή παράταση)
 - Αναδιάρθρωση ΕΛΒΟ, ΕΑΣ, ΛΑΡΚΟ
 - Υστέρηση υλοποίησης ιδιωτικοποιήσεων - παραχωρήσεων
 - **Ολοκλήρωση διαπραγματεύσεων με την τρόικα**
 - Οριστικοποίηση δημοσιονομικών μέτρων 2014-2016 με κάλυψη μέρους του «κενού» από:
 - Παράταση εφαρμοζόμενων μέτρων (πχ. εισφορά κοινωνικής αλληλεγγύης που λήγει το 2014) ή/και
 - διεύρυνση της εφαρμογής τους (πχ. φόρος στα ακίνητα και σε εκτός σχεδίου αγροτεμάχια).
 - Διασφάλιση βιωσιμότητας χρέους: εφόσον η Ελλάδα υλοποιεί τις δημοσιονομικές δεσμεύσεις της, οι εταίροι μας οφείλουν να εκπληρώσουν τις αποφάσεις του Eurogroup της 26/11/12
 - Η βιωσιμότητα πρέπει να εξετάζεται μέσω και της τάσης, όχι μόνο της επίτευξης ενός επιπέδου-στόχου
 - Η χαμηλή πραγματοποίηση ιδιωτικοποιήσεων έχει αντίκτυπο στην αναχρηματοδότηση του χρέους
 - Ανασχετική στην αποκλιμάκωσή του , η μεγάλη πτώση του ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές
- Ο σχηματισμός κυβέρνησης στη Γερμανία δυσχεραίνει τη λήψη αποφάσεων για τη συνέχιση χρηματοδότησης σε Ελλάδα-Πορτογαλία**

Μεσοπρόθεσμες εξελίξεις

- Χαμηλή ρευστότητα έως ότου η επιβεβαιωθεί η κεφαλαιακή επάρκεια (stress test Δεκεμβρίου)
- Συνέχιση πιέσεων στα εισοδήματα από δημοσιονομικά μέτρα – μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας
 - Πληρωμή πολλών φορολογικών υποχρεώσεων μέχρι το τέλος του έτους
 - Έντονη εξασθένιση ζήτησης από κατάργηση επιδόματος Χριστουγέννων σε δημόσιο τομέα και συνταξιούχους
- Στον αντίποδα, θετικές επενέργειες από εξωτερικό τομέα, πρωτίστως από το διεθνή τουρισμό:
 - Επιμήκυνση τουριστικής περιόδου, αν και με ήπια αποτελέσματα σε απασχόληση
 - Όμως δημιουργήθηκε μεγαλύτερο από πέρυσι εισόδημα σε νησιωτικές περιοχές και όπου υπήρχε διεθνής τουριστική κίνηση → θα συντηρήσει ζήτηση-παραγωγική δραστηριότητα το χειμώνα
- Υψηλότερη εποχική απασχόληση, όχι μόνο από τον τουρισμό, αλλά και στο δημόσιο τομέα

Προβλέψεις 2013

- Συνέχιση πτώσης κατανάλωσης νοικοκυριών: $\sim -7,2\%$ στο σύνολο του έτους
 - Δημοσιονομικά μέτρα, συσσωρευμένες πληρωμές φόρων, διαρθρωτικές αλλαγές στην αγορά εργασίας και στο Δημόσιο
 - Μικρή στήριξη από εποχική απασχόληση και προγράμματα ΟΑΕΔ
- Διαρθρωτικές αλλαγές στο δημόσιο τομέα: περιστολή δημόσιας κατανάλωσης
 - Τεχνική ανάσχεση πτώσης από το υψηλό επίπεδό της στο γ' τρίμ. 2012. Πάρα ταύτα, $\sim -6,0\%$ φέτος
- Διεύρυνση πτώσης επενδυτικών δαπανών ($\sim -9\%$)
 - ο Παρότι επιταχύνεται ιδιαίτερα το ΠΔΕ στο τελευταίο τετράμηνο του 2013, οι ιδιωτικοποιήσεις κινούνται με πολύ χαμηλότερους των αναμενόμενων ρυθμούς
 - ο Προγραμματικό το διεθνές επενδυτικό ενδιαφέρον, φτωχό το υλοποιούμενο
 - ο Σε πτωτική τροχιά η εγχώρια ζήτηση
 - ο Χαμηλότερη από πέρυσι διεθνής ζήτηση, εκτός συγκεκριμένων προϊόντων (πχ. αγροτικά)
 - ο Παραμένει δύσκολη η άντληση ρευστότητας έως ότου πραγματοποιηθεί το stress test
 - ο Από-αποθεματοποίηση κατά το τρέχον εξάμηνο

Προβλέψεις 2013

Εξωτερικός Τομέας

- **Ενίσχυση πρωτίστως λόγω τουρισμού: μικρή άνοδος εξαγωγών στο $\sim +1,5\%$**
 - Συνέχιση ήπιας αύξησης στις εξαγωγές αγαθών, προερχόμενη κυρίως από τα πετρελαιοειδή → αναθέρμανση ζήτησης από Ευρωζώνη, καθώς υποχωρεί η ύφεση, αυξάνονται οι ροές προς Κίνα, όχι όμως και προς Ν.Α. Ασία
- **Κλιμάκωση υποχώρησης εισαγωγών, λόγω φθίνουσας ζήτησης ($\sim -11,0\%$)**
- **Συρρίκνωση ελλείμματος εξωτερικού τομέα κοντά στο 3% του ΑΕΠ, από 7% το 2012**

Συνεκτιμώντας τις πλέον πρόσφατες τάσεις στις συνιστώσες του ΑΕΠ, εκτιμάται ότι η ύφεση το 2013 να διαμορφωθεί στην περιοχή του 4,1 - 4,2%

Προβλέψεις 2013

- Εκ νέου κλιμάκωση ανεργίας στο δ' τρίμηνο λόγω της ολοκλήρωσης της εποχικής απασχόλησης, αναιμικής ζήτησης, ισχνής επενδυτικής δραστηριότητας και, σε μικρό βαθμό, αναδιοργάνωσης δημόσιου τομέα
 - ο Αντίρροπη επίδραση από προγράμματα του ΟΑΕΔ
 - ο Εκτίμηση IOBE για ανεργία 2013: 27,5%
- Η φθίνουσα ζήτηση θα οδηγήσει σε περαιτέρω **πτώση τιμών** → κλιμάκωση αποπληθωριστικής τάσης
 - ο Μείωση ΦΠΑ στην εστίαση αποτυπώθηκε σε υποχώρηση τιμών στα Ξενοδοχεία-Καφέ-Εστιατόρια στην περίοδο Αυγούστου – Σεπτεμβρίου (-3,0%) → μικρότερη της επιδιωκόμενης (~-5,0 έως -8,0%)
 - ο Μικρή συγκράτηση μείωσης τιμών από ενδεχόμενη αύξηση των εισιτηρίων των αστικών συγκοινωνιών στην Αθήνα
- ο Ακολουθως, αποπληθωρισμός το 2013, κατά -0,6%

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΤΑΚΥΛΙΣΗ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΑΓΟΡΑΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΕΚΠΟΜΠΗΣ CO₂ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΚΛΑΔΟΥΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΕΚΤΕΘΕΙΜΕΝΟΙ ΣΤΟΝ ΚΙΝΔΥΝΟ «ΔΙΑΡΡΟΗΣ ΑΝΘΡΑΚΑ» (CARBON LEAKAGE)

- Από 1/1/13 οι εταιρείες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στην ΕΕ υποχρεώνονται να αγοράζουν το σύνολο των δικαιωμάτων εκπομπής CO₂, που αντιστοιχεί στην παραγωγή τους
 - Πρόσθετο κόστος, που επηρεάζει την τιμή χονδρικής ηλεκτρικής ενέργειας
 - Συνήθως το κόστος αυτό μετακυλίεται πλήρως ή μερικώς στα τιμολόγια ηλεκτρισμού, επιβαρύνοντας τους τελικούς καταναλωτές ηλεκτρικής ενέργειας (έμμεσο κόστος εκπομπών)
- Όμως η αύξηση του κόστους ηλεκτρικής ενέργειας επηρεάζει την ανταγωνιστική θέση κλάδων και επιχειρήσεων, ιδιαίτερα εκείνων για τους οποίους:
 - Η ηλεκτρική ενέργεια συνιστά σημαντικό στοιχείο του κόστους παραγωγής τους και
 - Δραστηριοποιούνται σε αγορές με έντονο ανταγωνισμό από επιχειρήσεις τρίτων χωρών οι οποίες δεν επιβαρύνονται με το κόστος εκπομπών
- Οι επιχειρήσεις αυτές είναι εκτεθειμένες στον κίνδυνο «διαρροής άνθρακα»: Αυξημένη πιθανότητα να μην μπορέσουν να αντεπεξέλθουν στην επιδείνωση της ανταγωνιστικότητάς τους και είτε να παύσουν τη λειτουργία τους, είτε να μετεγκατασταθούν σε χώρες που δεν επιβάλλουν αυτό το κόστος.

Το υπόβαθρο και ο σκοπός της μελέτης

- Αναγνωρίζοντας τον κίνδυνο αυτό η ΕΕ (Οδηγία 2009/29/ΕΚ)
 - προέβλεψε ειδικά και προσωρινά μέτρα, οικονομικής ενίσχυσης για την αντιστάθμιση των αυξήσεων στις τιμές ηλεκτρικής ενέργειας και την ενσωμάτωση του κόστους εκπομπών.
 - Δημοσίευσε Κατευθυντήριες Γραμμές για τον τρόπο εφαρμογής και τη συμβατότητα των προβλεπόμενων μέτρων με τη νομοθεσία για τις κρατικές ενισχύσεις και, προσδιόρισε τους «επιλέξιμους» κλάδους που μπορούν να ενισχυθούν για μέρος αυτού του πρόσθετου κόστους μέχρι και το 2020
- Τα μέτρα, ωστόσο, είναι εθελοντικού χαρακτήρα και η εφαρμογή τους εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια κάθε κράτους
- Μέχρι σήμερα η Ελλάδα δεν έχει επεξεργαστεί τέτοιο σχέδιο, παρά το γεγονός ότι το ενεργειακό κόστος για τις εγχώριες βιομηχανίες έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια υπέρμετρα, υποσκάπτοντας σε μεγάλο βαθμό την ανταγωνιστικότητά τους

Σκοπός μελέτης

1. Προσδιορισμός των επιπτώσεων στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας από τη μετακύλιση του πρόσθετου κόστους αγοράς δικαιωμάτων εκπομπής CO₂ στις τιμές ηλεκτρικής ενέργειας.
2. Πρόταση αντιστάθμισης

Αυξημένος κίνδυνος «διαρροής άνθρακα» λόγω του έμμεσου κόστους εκπομπής σε επιχειρήσεις συγκεκριμένων κλάδων οικονομικής δραστηριότητας

	Nace 2	Περιγραφή
1.	2442	Παραγωγή αλουμινίου (αργιλίου)
2.	0891	Εξόρυξη ορυκτών για τη χημική βιομηχανία και τη βιομηχανία λιπασμάτων
3.	2013	Παραγωγή άλλων ανόργανων βασικών χημικών ουσιών
4.	1411	Κατασκευή δερμάτινων ενδυμάτων
5.	2410	Παραγωγή βασικού σιδήρου και χάλυβα και σιδηροκραμάτων
6.	1712	Κατασκευή χαρτιού και χαρτονιού
7.	2015	Παραγωγή λιπασμάτων και αζωτούχων ενώσεων
8.	2444	Παραγωγή χαλκού
9.	2014	Παραγωγή άλλων οργανικών βασικών χημικών ουσιών
10.	1310	Προπαρασκευή και νηματοποίηση υφαντικών ινών
11.	2060	Παραγωγή συνθετικών ινών
12.	0710	Εξόρυξη σιδηρομεταλλεύματος
13.	2016	Παραγωγή πλαστικών σε πρωτογενείς μορφές
14.	2443	Παραγωγή μολύβδου, ψευδαργύρου και κασσίτερου
15.	1711	Παραγωγή πολτού (μόνο ο υποτομέας παραγωγής μηχανικού πολτού)

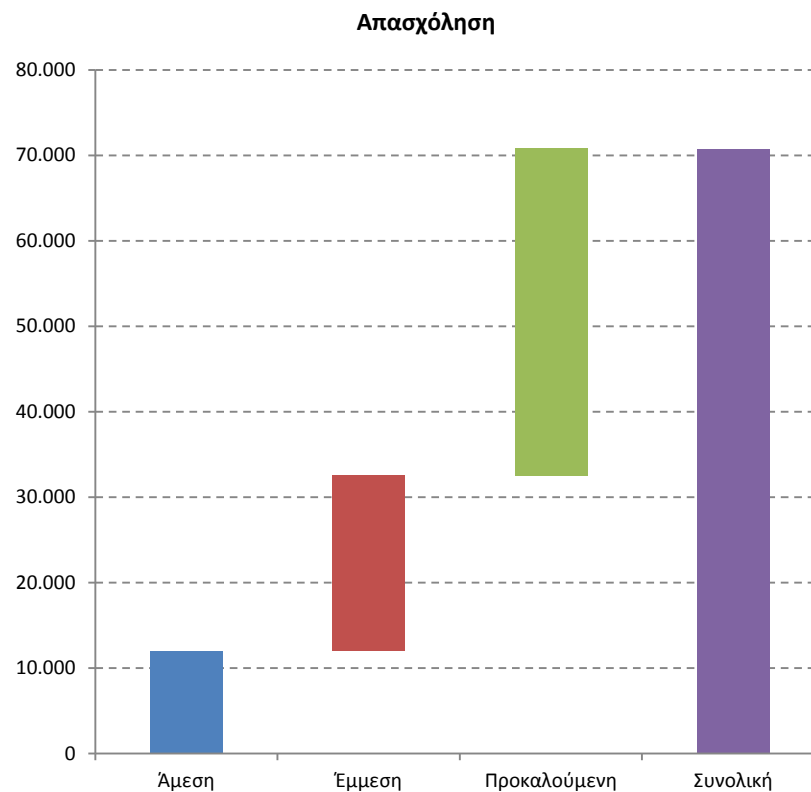
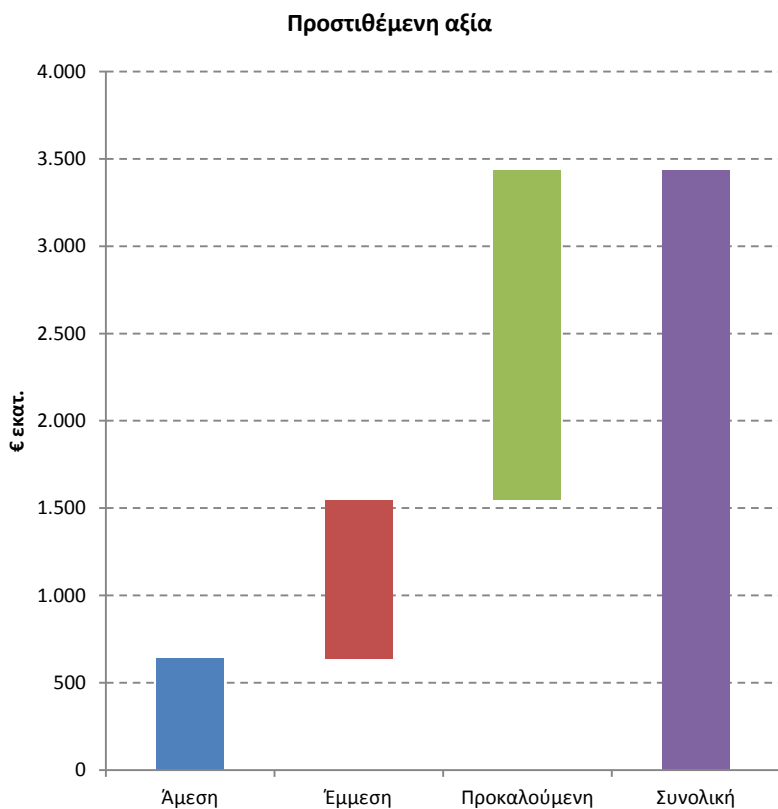
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, C(2012) 3230 final.

Ένας τομέας ή επιμέρους τομέας θεωρείται ότι εκτίθεται σε σημαντικό κίνδυνο διαρροής άνθρακα λόγω του κόστους έμμεσων εκπομπών όταν :

-Το έμμεσο πρόσθετο κόστος λόγω της εφαρμογής του ΣΕΔΕ οδηγεί σε σημαντική αύξηση του κόστους παραγωγής ως ποσοστό της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας, τουλάχιστον κατά 5 % και

-Η ένταση των συναλλαγών του κλάδου με τρίτες (εκτός ΕΕ) χώρες (εισαγωγές και εξαγωγές) υπερβαίνει το 10%.

Σημαντικοί κλάδοι για την ελληνική οικονομία κυρίως λόγω της διασύνδεσής τους με άλλους κλάδους της οικονομίας, αλλά και λόγω της παραγωγικής τους βάσης

Οι εκτεθειμένοι κλάδοι χαρακτηρίζονται από υψηλούς πολλαπλασιαστές - κάθε μία θέση εργασίας και κάθε μονάδα προστιθέμενης αξίας συνδέονται αντίστοιχα με περίπου 6 θέσεις εργασίας και 5,5 μονάδες προστιθέμενης αξίας στο σύνολο της οικονομίας.

Η «διαρροή άνθρακα» έχει σημαντικές επιπτώσεις για την ελληνική οικονομία

Επίδραση σε κύρια μεγέθη της οικονομίας (ποσά σε εκ. €)	Σενάριο 5	Σενάριο 15	Σενάριο 25
Ακαθάριστη αξία παραγωγής	-218	-654	-1.091
Προστιθέμενη αξία	-95	-284	-474
ΑΕΠ	-100	-300	-501
Εισόδημα από εργασία	-29	-88	-146
Φόροι και εισφορές	-15	-45	-75
Καθαρές εξαγωγές	-17	-52	-87
Απασχόληση	-1.921	-5.764	-9.607
Έμμεσο κόστος των δικαιωμάτων CO ₂	16	47	78
Μέγιστο κόστος αντιστάθμισης (80,7% του έμμεσου κόστους)	13	38	63
Εκτιμώμενο κόστος αντιστάθμισης (70% του έμμεσου κόστους)	11	33	54

Σήμερα: τιμή δικαιωμάτων ~5 € / tCO₂

Οι επιπτώσεις μπορεί να μετριαστούν σημαντικά στηρίζοντας τους εκτεθειμένους κλάδους, χωρίς να παραβιάζονται οι κανόνες της ΕΕ, με μια παρέμβαση υψηλής επίδρασης και σχετικά χαμηλού κόστους (high-impact low-cost measure)

- Διαφορά μεταξύ έμμεσου κόστους εκπομπών και απωλειών φορολογικών εσόδων: κάτω από €2,5 εκατ. ακόμα και στο σενάριο υψηλής τιμής δικαιωμάτων (€25/tCO₂).
- Λαμβάνοντας υπόψη και πιθανές σημαντικές απώλειες από πτωχεύσεις, το καθαρό αποτέλεσμα ενός μηχανισμού αντιστάθμισης του έμμεσου κόστους εκπομπής ενδέχεται να είναι θετικό ακόμα και σε δημοσιονομικούς όρους.
- Ήδη άλλες χώρες έχουν θέσει σε ισχύ αντίστοιχους μηχανισμούς στήριξης (Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Νορβηγία)
- Αντιστάθμιση: δωρεάν διάθεση δικαιωμάτων εκπομπής προς δημοπράτηση από το Ελληνικό Δημόσιο.
- Το ύψος της αντιστάθμισης να τεθεί στο επίπεδο που προβλέπουν οι κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ ανά εγκατάσταση
 - Έτσι ελαχιστοποιούνται οι απώλειες για την οικονομία, χωρίς να εξαλείφεται το κίνητρο προσαρμογής των διαδικασιών παραγωγής έτσι ώστε να επιτευχθεί η μέγιστη δυνατή μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου

Η θέσπιση μηχανισμού αντιστάθμισης πρέπει να συμπεριληφθεί στις άμεσες στρατηγικές προτεραιότητες των αρμόδιων αρχών, σε εξίσου σημαντική θέση με την προσπάθεια εξεύρεσης νέων επενδύσεων στη χώρα μας